

Yhteenvetoa ja tilannekatsausta lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistyöstä HYTE- lautakunnalle

24.10.24

Sanni Penttilä

LL, Lastentautien, lastenpsykiatrian ja terveydenhuollon erikoislääkäri

Ylilääkäri

Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

”Lanupe”-työryhmän pj.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuden kehittäminen yksi Siun soten strategisista kärjistä

- Aiempaa vahvempi toimeksianto Siun soten johdolta ja päättäjiltä palvelukokonaisuuden kehittämiseen
- **Strategian toimeenpano:**
- **Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista**

Lasten ja nuorten kehityksellisiin ja psyykkisiin häiriöihin liittyvien sote-palvelujen kehittämistyöryhmän nimeäminen

1989/00.00.02/2024, § 9/2024

- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle perustetaan työryhmä, jonka tehtävänä on **luoda esitys rakenteiden luomiseksi** lasten ja nuorten perustason lievien ja keskivaikeiden kehityksellisten ja mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn, diagnostiikkaan ja hoitoon sekä kuntoutukseen liittyviin toimintoihin. **Rakenteiden tulee mahdollistaa moniammatillisuus, integratiivinen toiminta sekä osaamisen ja resurssien turvaaminen.**
  - **Rakenteiden luomisen jälkeen lähdetään työstämään mallia jalkauttamiseen ja toiminnan parantamiseen.**
  - Työryhmän työskentelyaika on 1.3.-31.8.2024.
-
- [Ote 11.03.2024 13.47 \(002\) työryhmän nimeäminen kevät 2024.docx](#)

Mitä ovat kehitykselliset ja psyykkiset häiriöt lapsilla ja nuorilla?

(Neuro)kehityksellisiä häiriöitä

- ADHD
- Autismikirjon häiriö
- Kehityksellinen kielihäiriö
  - (Mutismi)
- Motoriikan kehityshäiriö
- Erilaiset oppimiskyvyn häiriöt, kuten LUKI-häiriöt, monimuotoiset oppimiskyvyn häiriöt
- Kehitysvammaisuus
- Tourette- ja muut nykimishäiriöt
- .....

Tavallisimpia psykiatrisia häiriöitä

- Ahdistuneisuushäiriöt
- Mielialahäiriöt (mm. masennus)
- Unihäiriöt
- Syömishäiriöt
- Uhmakkuus- ja käytöshäiriö
- Pakko-oireinen häiriö
- Mutismi
- Psyykkiseen traumatisoitumiseen liittyvät häiriöt
- Riippuvuushäiriöt
  - Päihdehäiriöt
- Sopeutumishäiriöt
- .....

Kehitykselliset ja psyykkiset häiriöt

- Perimä, kasvuympäristö sekä elämäkokemukset vaikuttavat aivojen muovautumiseen ja riskiin sairastua psyykkisiin sairauksiin
- Kaikkia häiriöitä ei voida ennalta estää, mutta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin vaikuttamalla voidaan vaikuttaa väestötasolla mielenterveyteen
  - Esim. ADHD:ssa ympäristötekijöillä on vaikutusta siihen, millainen oirekuvasta muodostuu
- **Medikalisaation riskit!**
- **Mielenterveyden edistämisessä oleellista**
- **Riskitekijöiden vähentäminen**
  - Mm. väkivaltakokemuksilta suojele
  - Kiusaamisen vähentäminen
- **Suojaavien tekijöiden vahvistaminen**
  - Erytisen tärkeää kehityksellisten häiriöiden kohdalla
    - Hyvä, turvallinen arki ja ihmissuhteet, yhteisöön kuuluminen, uni, liikunta...
    - **Turvallinen kouluuyhteisö!**

HVA:n palvelujen nykytilakartoitusta päivitetty keväällä 2024

- **Kokonaisuus nivoutuu perhekeskustoiminnan kehittämiseen**
  - **Toimeksianto: Kehityksellisten ja psyykkisten häiriöiden ennaltaehkäisyyn, diagnostiikkaan, hoitoon, kuntoutukseen liittyvät toiminnot = koskettaa laajasti lasten, nuorten ja perheiden sote-palveluita**
- **Nykytilakartoitusta**
  - Taloustietojen keruuta
  - Henkilöstötietojen keruuta
  - Toimintatietojen keruuta
  - Eri palvelujen edustajien evästyksset kehittämistyölle
  - ”Nepsy” -Polis-kyselyn kautta asukkaiden kokemustietoa
- **Vertailua ja vertaisoppimista muilta hyvinvointialueilta**
  - (E-K, E-S, Kymenhva, Keski-Pohjanmaa...)

LaNuPe Käsitekartta

Perhekeskus

- Pohjois-Karjalassa toimivat lapsille, nuorille ja perheille suunnatut palvelut muodostavat kokonaisuuden, josta käytetään nimeä perhekeskus (kunta, HVA, 3.sektori, seurakunnat...).

Perhekeskustoiminta

- Perhekeskustyöllä tarkoitetaan kaikkea perheiden kanssa tehtävää toimintaa ja palvelua Siun sotessa, kunnissa sekä kolmannella ja yksityisellä sektorilla. Näitä palveluja ovat muun muassa lapsiperheiden sosiaali- ja terveystyöt, varhaiskasvatuspalvelut ja koulut sekä järjestöjen toiminta. Perhekeskuksen periaatteet koskevat kaikkia.

Yhteisövaikuttavuus

- Yhteisövaikuttavuus on kehittämisen viitekehys, jonka avulla systeemistä kehittämistä ja yhteistyötä voidaan tehdä tavoitteellisesti yhdessä toimialoista riippumatta.

LaNuPe palvelukokonaisuus

- Hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden yhteensovitetut sote-palvelut (ovat osa Perhekeskustoimintaa)

Palvelukokonaisuus

- Väestön tarpeita vastaavasti kuvattu palveluiden tarjooma

Palvelurakenne

- Organisaation palveluiden tuottamisen rakenne

Yhteensovittava johtaminen (integraatiojohtaminen)

- Yhteen toimivien palvelukokonaisuuksien tuottamisen ja palveluintegraation mahdollistava johtamismalli

Monialainen yhteistyö

- Tarkoittaa lapsen, nuoren tai perheen tarpeen kokonaisvaltaista ennakointia ja hoitamista monialaisessa yhteistyössä PTH, ESH, SOS, KUN ja OPH kesken
- Sisältää monialaisen palvelu- ja hoidontarpeen arvioinnin

Yhteisasiakasohjaus (palvelu)

- Ohjaa ja auttaa asiakaskohtaisessa yhteisasiakastyön/monialaisen yhteistyön käynnistämisessä ja palveluiden yhteensovittamisessa

Asiakaskanta

Väestömäärä
yhteensä

162540

v. 2022

Syntyvyyden muutos
vuosina 2021-2022

-10,38%

1046 vauvaa vuonna 2022

Peruskouluikäisiä

14650

14200

lapsiperhettä

27 000

Alaikäistä,
joista 15 – 20 % tarvitsee
tukea tai hoitoa
kehityksellisiin ja
psykkisiin häiriöihin

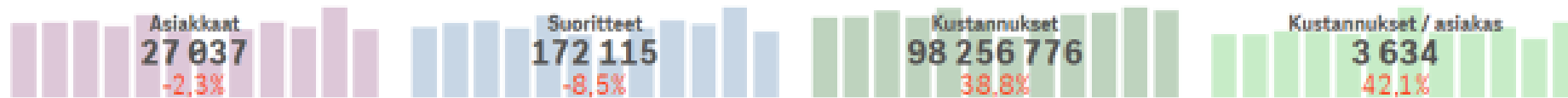
8400

Alle kouluikäistä

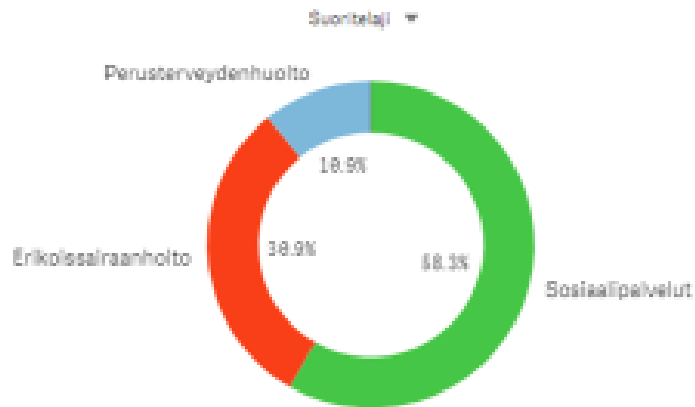

LaNuPe – kustannusjakauma 2023 (0-19v)

Toteutuneet kustannukset

Kustannusjakauma
Dimensio vaihdettavissa

202301 - 202312

Valintojen osuus kaikista kustannuksista
12,1%

Kustannukset / asukas
610
40,1%

PTH-kustannukset / asukas
66
48,6%

Esh-kustannukset / asukas
188
42,6%

Sos-kustannukset / asukas
356
37,4%

Siun soten suurimmat haasteet

Palvelutuotannon systeeminen häiriö; palveluita tuotetaan päällekkäin, irrallaan, organisaatiolähtöisesti, asiakasta pompotellen ja osa-optimoiden. Viimesijaisten palveluiden käyttö on kasvanut ja näkyy erityisesti lastensuojelussa ja psykiatrisessa sairaanhoidossa.

ADHD

33,4 M€

ADHD-diagnooseihin sitoutuneet kokonaiskustannukset
PeSo+TeSa
33,4 M€
(34% Lanu-sote tietopakettikustannuksista 2023, n. 2200 alaikäistä)

Sijoitukset

35 M€

Lastensuojelun kustannukset 48milj€ (n. 49% lanu-sote-tietopaketista v. 2023)

Sijaishuollon kustannukset ovat kasvaneet vuosi vuodelta merkittävästi. Lapsista on sijoitettuna 2%. Tämä maksoi vuonna 2023, 35 M€.

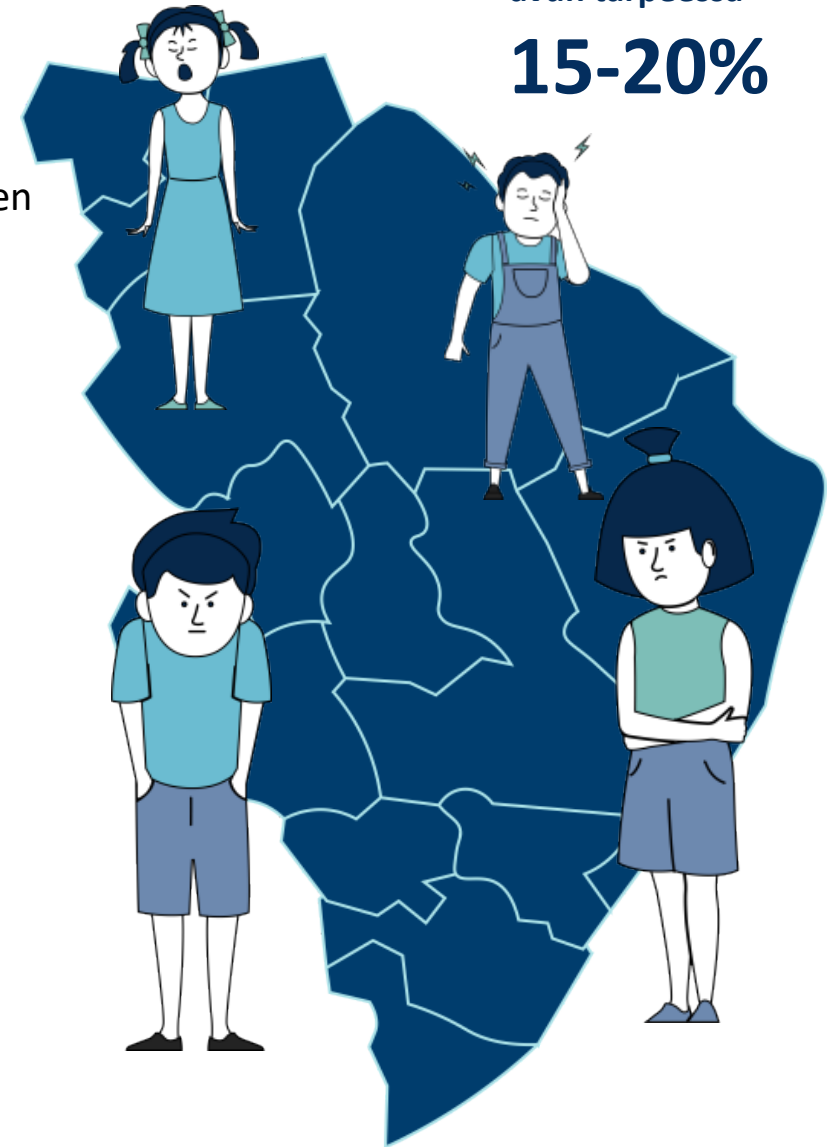
Lapsista psykiatrisen hoidon piirissä

5,8%

Vuonna 2023 lapsista 5,8% oli lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon piirissä. Hoito on jonoutunut: määrä ei pysty kasvamaan. Muutama vuosi sitten luku oli alle 5%.

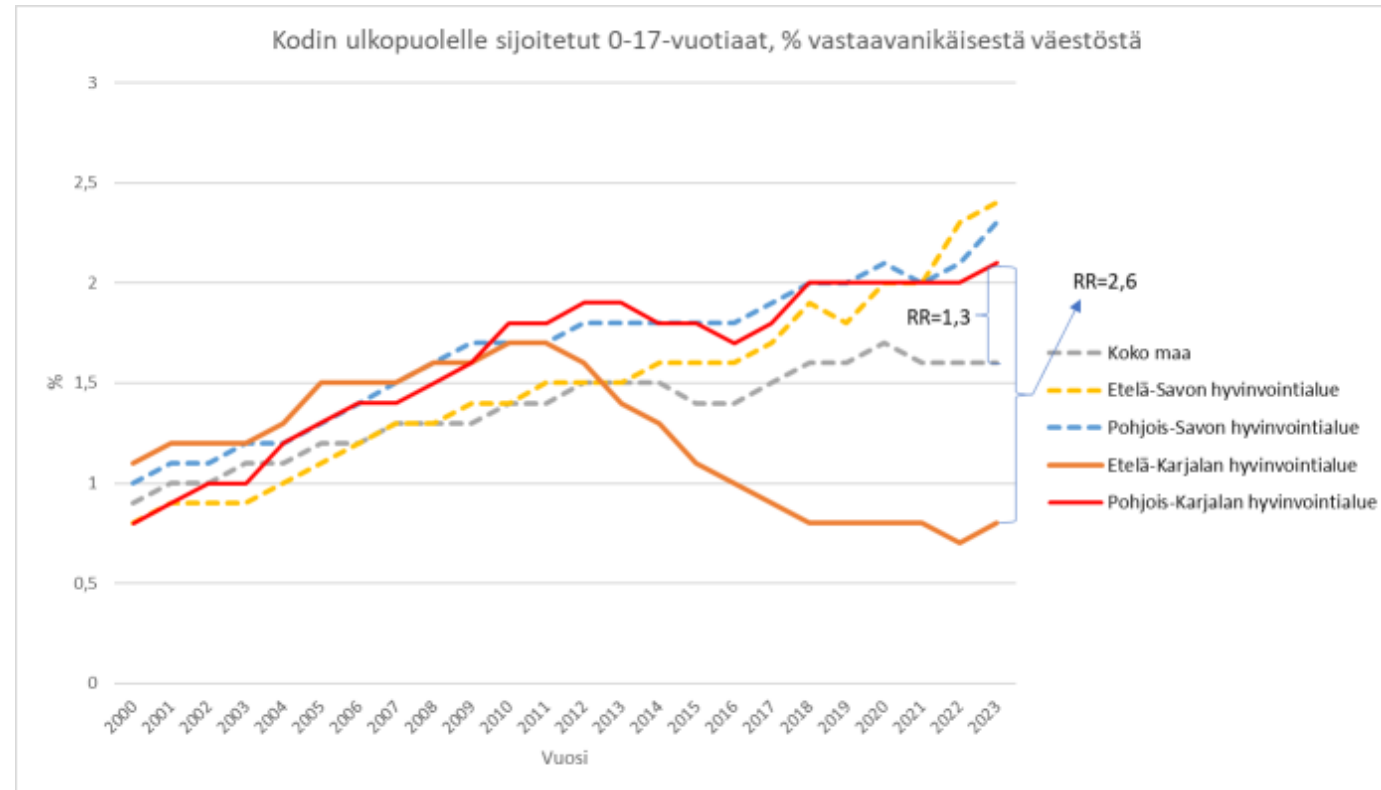
Lapsista ja nuorista
avun tarpeessa

15-20%

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat

- N. 2% alaikäisistä sijoitettuna vuosittain (n. 550)
- Siun soten alueella on 2,6ertainen riski tulla sijoitetuksi kodin ulkopuolelle Etelä-Karjalan hyvinvointialueeseen (Ekhva) verrattuna.
- 1,3ertainen riski koko maan keskiarvoon verrattuna.

Lähde: Sotkanet.fi, ind. 191

Lanupe- työryhmän keskeiset palvelurakenne- ja kehittämissuhteet

- **Esitys integraatiojohtamisen ja integraatiotyön kehittämiseksi palvelukokonaisuuden kustannusvaikuttavuuden lisäämiseksi**
  - Tavoitteena **systeminen muutos**, joka vaikuttaa mm. kodin ulkopuolelle sijoitusten tarpeeseen myönteisesti
  - Koskettaa perhe- ja sosiaalipalveluja, erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuoltoa, kuntoutusta, opiskeluhoitoa
  - Järjestämislaki 10§ !
  - Uusia johtamisen keinoja käyttöön (esim. lapsibudjetointi)
- **Esitys uuden perusterveydenhuollon lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen keskuksen ("Mieli") perustamisesta kuntoutuksen palvelualueelle**
  - Vaatii uusia taloudellisia panostuksia tuleville vuosille

Lasten ja nuorten kehityksellisiin ja psyykkisiin häiriöihin liittyvien sote-palvelujen kehittämistyöryhmän toiminnan jatkaminen ja työryhmän nimeäminen

5085/00.00.02/2024, § 19/2024

Selostus asiasta

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on toiminut 1.3-31.8.2024 työryhmä, jonka tehtävänä oli luoda esitys rakenteiden luomiseksi lasten- ja nuorten perustason lievien ja keksivaikeiden kehityksellisten ja mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn, diagnostiikkaan ja hoitoon sekä kuntoutukseen liittyviin toimintoihin.

Työryhmä on laatinut esityksen lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden keskuksen perustamisesta sekä integraatiojohtamisen vahvistamisesta. Työryhmän tehtävänä on ohjata lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistyötä siten, että hyvinvointialueen palvelukokonaisuus vastaa kohdeväestön tarpeita, ja toimii hyvin yhteensovitetuna, kustannustehokkaana kokonaisuutena.

Toimintaa jatketaan työstämällä edelleen mallin jalkauttamista, prosessien kehittämistä sekä osaamisen ja resurssien turvaamista. Toiminnan tarkoituksena on parantaa palvelujen saatavuutta, laatua ja mahdollistaa moniammatillisen toiminnan kehittäminen asiakkaiden ja potilaiden parhaaksi sekä viiden vuoden tähtäimellä myös kulujen pienentämiseen hyvinvointialueella.

Työryhmän toimintaa toiminnan ja kehittämisen tukemiseksi jatketaan 1.9.2024-31.12.2025. Työryhmä raportoi toiminnastaan ja edistymisestä kvartaaleittain johtoryhmälle.

Perusterveydenhuollon lasten ja nuorten ”Mieli” -yksikön perustaminen vaiheittain 2025-2026 ->

- Palvelee raskausajasta 18 ikävuoteen
- **Palvelutehtävä:** Psykiatrisen hoidontarpeen arvioinnit perusterveydenhuollossa, lievien ja keskivaikeiden psykiatristen häiriöiden hoito perustasolla, jatkohoidot ESH:sta sovituilta osin.
- Lasten ja nuorten terapiatakuun toimeenpanon koordinointi 1.5.2025 ->
- Lapsiperheiden yhteisasiakasohjaus

”Mieli” -yksikön perustaminen vaiheittain 2025-2026

- **Vaatii uusia taloudellisia panostuksia**
  - **Vaihe1: käynnistäminen vuonna 2025**
    - Painopiste nuoruusikäisissä, tutkimusnäyttöön perustuvien psykososiaalisten interventioiden käyttöönotossa sekä lapsiperheiden yhteisasiakasohjauksen edelleen kehittämisessä
    - Lasten ja nuorten terapiatakuu 1.5.2024 ->
  - **Vaihe2 maakunnallinen toiminta kattaa koko maakunnan ja kaikki ikäryhmät vuonna 2026?**
    - Toiminnan vakiinnuttaminen ja laajentaminen kaikkiin ikäryhmiin

Lisäpanostukset eivät yksinään ratkaise nykytilan ongelmia, jotka ovat johtaneet viimesijaisten palvelujen painottumiseen ja sijaishuollon kustannusten paisumiseen!

Miten edistämme tarvittavaa systeemistä muutosta ja toimintakulttuurin muutosta?

Johtamismalli, LaNuPe yhteensovittava johtaminen

Yhteensovittavan johtamisen taso

LaNuPe -työryhmä raportoi toiminnastaan ja edistymisestä kvartaaleittain HVA:n johtoryhmälle.

Vastuuhenkilöiden muutosjohtamiskyvykyys on kriittinen mahdollistaja.

Yhteensovittavan johtamisen asiakastyön taso

Muutoksen jalkauttamisen vastuuhenkilöt SOS, PTH, ESH, KUN, OPH jne

JOHTAMINEN

ASIAKASTYÖ

PALVELURAKENNE

LaNuPe yhteensovittava johtaminen

Tuo toimialueiden ja eri yksiköiden osaamista yhteen ja kehittää yhteisiä prosesseja sekä toimintamalleja Perhekeskustoimintamallin ja "yhden luukun" periaatteen mukaisesti. Kytkeytyy osaksi Perhekeskustoiminnan laajempaa johtamisrakennetta.

- Palveluintegraatiota toteuttava palvelukokonaisuuksien kehittäminen
- Yhteisövaikuttavuus ja yhteensovittava johtaminen
- Lapsibudjetointi ja tiedolla johtaminen
- Asiakslähtöisen ja monialaisen toimintakulttuurin kehittäminen
- Terapiatakuun psykososiaalisten interventioiden menetelmäkoordinaatio

Lapsiperheiden monialainen yhteistyö (PTH ESH SOS KUN OPH)

Monialainen palvelu- ja hoidontarpeenarviointi

Organisaatorajat ylittävän monialaisen työn rakenteet (esim. ns. Oma tiimi – malli)

Sosiaalihuollon palvelut

Perusterveydenhuollon palvelut

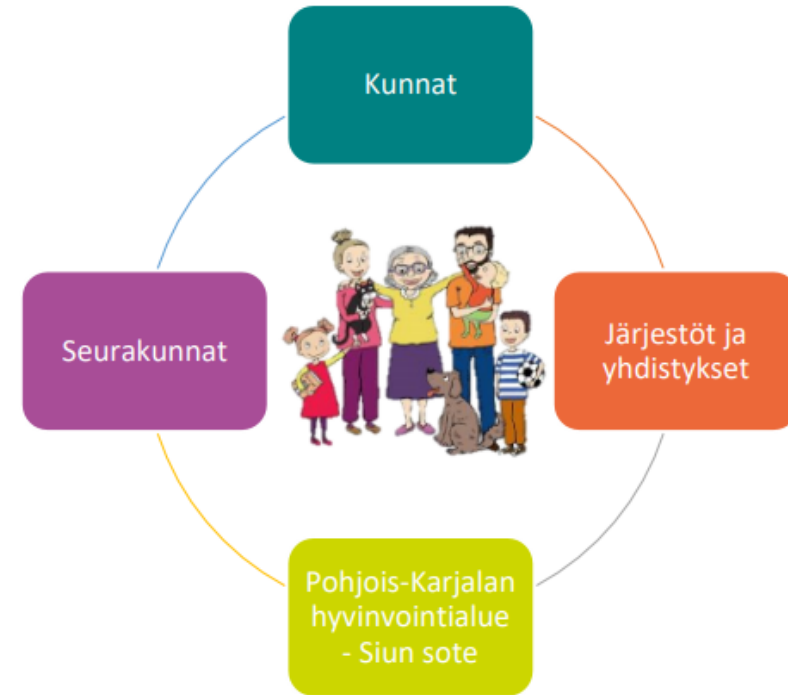
Erikoissairaanhoidon palvelut

Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen, järjestämislain 10 §

Yhteensovitettu palvelun toteutus lapsen, nuoren ja perheen toimintaympäristöön

Pohjois-Karjalan perhekeskuksen toimintasuunnitelma 2023-2025

Laatijat:

Minna Hurmekoski, Sonja Hartikainen, Juha Rynnänen ja Marika Myllynen
sekä

Pohjois-Karjalan perhekeskuksen maakunnallinen ohjausryhmä

Mikä on perhekeskus?

Kun olet lapsille, nuorille ja perheille suunnatussa palvelussa, olet perhekeskuksessa.

Saat tarvitsemasi avun ja tuen varhain, viiveettä, kohdennetusti ja koordinoitusti.

Perhekeskustiimien KICK OFF

Ammattilaisten yhteinen Kontiolahden, Joensuun ja Iiomantsin perhekeskustiimien aloitustilaisuus

21.10.2024 klo 9-12
Tikkamäki M-talon auditorio ja teams

9.00 Tervetuloa

Tilaisuuden juontavat koulutus- ja nuorisopalvelujen palvelupäällikkö Katja Pussinen Joensuun kaupungilta ja neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ylilääkäri Sanni Penttilä Siun sotesta

9.15 Yhteisen työn tutkimukselliset perusteet ja käytännöt

Työelämäprofessori Mika Niemelä, Oulun yliopisto

9.45 Johtajien ja päättäjien evästyksen perhekeskustiimeille -paneelikeskustelu

10.15 Perhekeskustiimit osana perhekeskusverkostoa

Lapsiperheiden palvelupäällikkö Sonja Hartikainen, Siun sote

10.35-11.00 Tauko

11.00 Yhteinen työ käytännössä

Karoliina Ohvanainen, lapset puheeksi koordinaattori, Joensuun kaupunki

Mikko Vauhkonen, hyvinvointipedagogi, Joensuun kaupunki

11:30 Perhekeskustiimien tarkoitus ja toiminta

Kehittäjätyöntekijä Tuija Klingberg, Siun sote

11.45 Mitä seuraavaksi?

Perhekeskustiimien vetäjät

Liity tapahtumaan [TÄSTÄ](#)

Tervetuloa!

Pohjois-Karjalan perhekeskuksen verkostomainen johtamisrakenne

Poliittinen päätöksenteko
Organisaation omat verkostot
Kuntien ja HVA:n yhte- työ

Maakunnallinen ohjausryhmä
Kunnat, HVA, järjestöt ja seurakunnat

Palautteet ja ilmiöt

Aloitteet, linjaukset ja ratkaisut

Eteläisen alueen johtoryhmä

Läntisen alueen johtoryhmä

Keskisen alueen johtoryhmä

Pohjoisen alueen johtoryhmä

Perhekeskuskoordinaattorit

Kohtaamispaikka-koordinaattorit

Työntekijätason perhekeskustiimit
Kohtaamispaikat

Arjen kehitysympäristöt
Kunnissa, järjestöissä, seurakunnissa ja sote-palveluissa

Perhekeskustyö on yhteisövaikuttavaa, kun meillä on:

- Yhteinen tavoite
- Jaetut seurannan mittarit
- Toisiaan edistävät toiminnot
- Jatkuva vuorovaikutus
- Taustatuki-organisaatio

Arjen havainnot ja ilmiöt tunnistetaan ja tehdään niiden pohjalta aloitteita, linjauksia ja ratkaisuja

Elämäntilannelukutaito (Mika Niemelä)

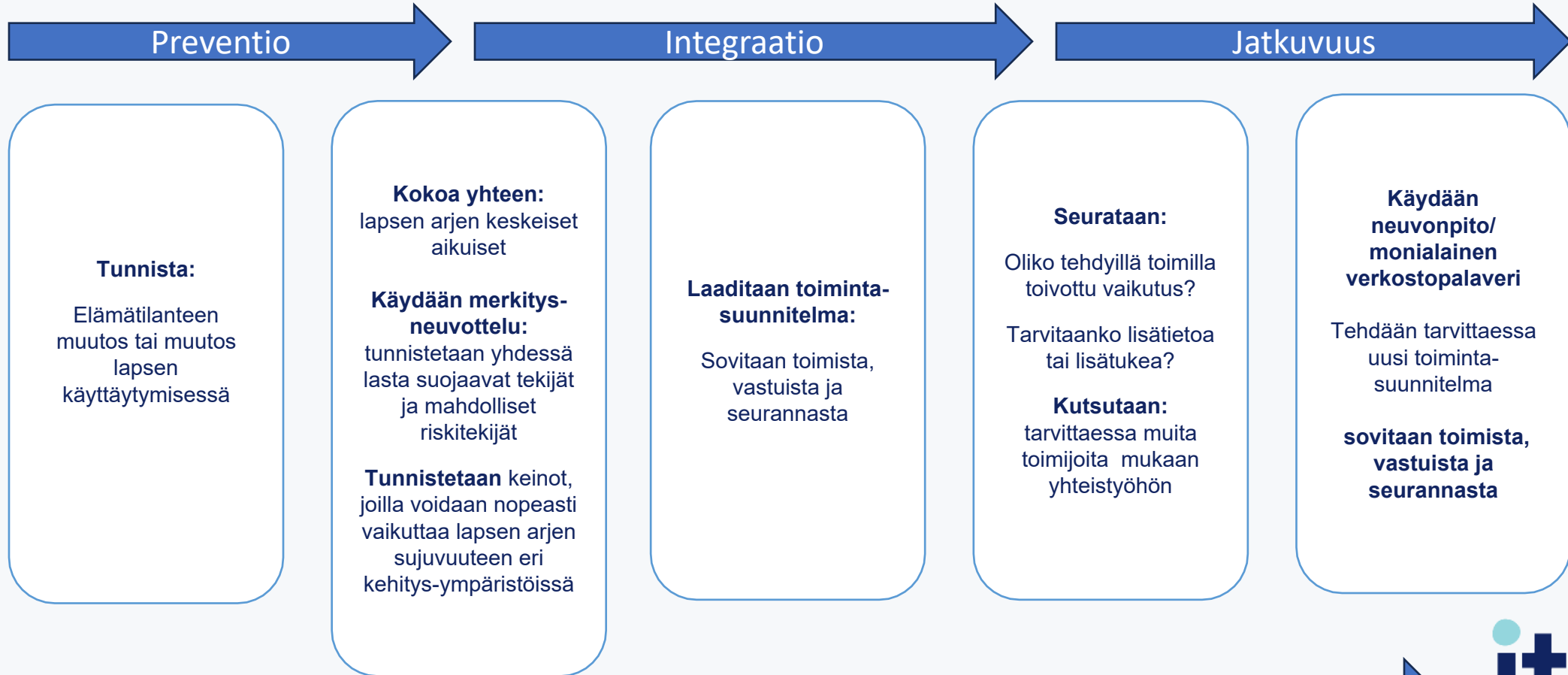
Elämäntilannelukutaito

- Taitoa nähdä yksittäinen asia tai muutos yksilössä osana elämäntilannetta, maisemaa, jossa yksilö elää arkeaan (vrt. lapsuusajan kuormittavat kokemukset)
- Taitoa aktivoida ne resurssit, jotka ovat yksilön toimivan arjen kannalta merkityksellisiä (resilienssi)

Käytännön työn rakenteissa keskeistä:

Lisätuki/ sote-toimijat
mukaan
yhden puhelun periaatteella!

Monialainen yhteistyö alkaa varhain, toteutuu systemaattisesti ja tehostuu tarpeen mukaan

TOIMINTAMME
PÄÄMÄÄRÄ
Yhdessä tehden
vaikuttavimmat
palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden visio

Siun sotella on **selkeä ja ennakoiva palvelukokonaisuus, joka on moniammatillisesti toteutettu, integratiivisesti johdettu ja tuottaa yhteensovitetun palvelun lapsen, nuoren, perheen toimintaympäristöön**

Vision vaikuttavuus on

- Asiakkaan elämänlaatua parantavaa.
- Ammattilaisten työtä ja jaksamista tukevaa.
  - Pitkäaikaisia hoitotuloksia sekä kustannusvaikuttavuutta
    - parantavaa.

ARVOMME

Asiakaslähtöisyys, avarakatseisuus,
yhtenvertaisuus, vastuullisuus ja
turvallisuus

**PALVELU-
LUPAUKSEMME**
Oikea palvelu,
oikeaan aikaan,
oikeassa paikassa

ITLA: Tervetuloa yhteisövaikuttavuustyön oppimispolulle: Yhteisövaikuttavuus - uudistamme lapsiperheiden palvelujärjestelmää

Yhteisövaikuttavuus – uudistamme lapsiperheiden palvelujärjestelmää

Tervetuloa yhteisövaikuttavuuden oppimispolulle! Itla edistää uranuurtajana Suomessa lasten, nuorten ja perheiden palvelujärjestelmän kokonaisvaltaista uudistamista yhteisövaikuttavuustyöllä. Siinä järjestöt, kunnat, seurakunnat ja hyvinvointialueet toteuttavat yhteistyössä tutkittuun tietoon perustuvia paikallisia ratkaisuja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Työn ytimessä on eri sektoreiden toiminnan kehittäminen niin, että ne työskentelevät aikaisin, yhdessä ja riittävän pitkään lapsiperheiden tukena.

Kiitos!

Lisätietoja:

sanni.penttila@siunsote.fi

p. 0133307993

